

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 26 maja 2017 r. wydanym w sprawie IV GC 1551/16 Sąd Rejonowy Gdańsk - Północ w Gdańsku zasądził od pozwanych W. J. i J. J. solidarnie na rzecz powoda „J. (...) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R. kwotę 4.947 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 21 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty (punkt I wyroku) oraz oddalił powództwo w stosunku do pozwanej A. J. (1) (punkt II wyroku). Jednocześnie Sąd zasądził od pozwanych W. J. i J. J. solidarnie na rzecz powoda kwotę 1.317 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli pozwani, zaskarżając wyrok w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu Sądu I instancji postawili zarzut:

1. naruszenia prawa materialnego:

a) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z § 11 ust. 2 umowy z dnia 6 maja 2009r. poprzez dokonanie przez Sąd niewłaściwej wykładni oświadczenia woli stron umowy,

b) art. 118 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie wskazanego przepisu prawa materialnego,

2. zarzut naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 98 k.p.c. poprzez brak zasądzenia kosztów postępowania dla strony wygrywającej w zakresie oddalenia powództwa w stosunku do pozwanej A. J. (1).

Z powołaniem się na powyższe zarzuty pozwani wnieśli o :

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości,

2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu, według norm przepisanych za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanych oraz o zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm prawem przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej A. J. (1) podlegała odrzuceniu, natomiast apelacja pozwanych W. J. i J. J. odniosła zamierzony skutek i doprowadziła do uchylecia zaskarżonego wyroku w pkt I i III.

Na wstępie należy wskazać, że niniejsza sprawa rozpoznana została w postępowaniu uproszczonym, to zaś determinuje konieczność zastosowania określonych dla tego rodzaju spraw regulacji szczególnych, zwłaszcza dyspozycji z art. 505¹⁰ § 1 k.p.c. i art. 505¹³ § 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 370 k.p.c. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie. Wskazać należy, że apelacja z innych przyczyn niedopuszczalna, to w szczególności apelacja w stosunku do orzeczenia nieistniejącego, jak również apelacja wniesiona przez stronę, która nie posiada interesu prawnego w zaskarżeniu wyroku.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego, w sytuacji gdy strona wniosła środek odwoławczy dotyczący przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia, to środek ten podlega odrzuceniu jako niedopuszczalny z powodu braku substratu zaskarżenia (por. postanowienia SN z dnia: 25 lutego 1997 r., II CKN 15/97, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 89; 11 września 2002 r., V CKN 1165/00; 19 lipca 2006 r., I CZ 35/06)

W ocenie Sądu Okręgowego brak w sentencji zaskarżonego apelacją wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu na rzecz pozwanej A. J. (1), czyni wyrok w tym zakresie nieistniejącym i uniemożliwia skuteczne zaskarżenie w tej części.

W tym stanie rzeczy apelacja pozwanej powinna być odrzucona przez Sąd Okręgowy. Zgodnie z art. 373 zd. 1 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji.

Pozwana A. J. (1) zaskarżyła również zapadły wyrok w całości, mimo iż Sąd Rejonowy w punkcie II wyroku oddalił w stosunku do niej powództwo.

W orzecznictwie oraz doktrynie przeważa pogląd, do którego przychyliła się Sąd Okręgowy, iż środek zaskarżenia może skutecznie wnieść jedynie ta strona, która posiada interes prawny (gravamen) w zaskarżeniu orzeczenia sądu niższej instancji. Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 15 maja 2014 r., sygn. III CZP 88/13, OSNC 2014/11/108, której nadano moc zasady prawnej, przesądził, iż pokrzywdzenie orzeczeniem (gravamen) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka.

Inaczej rzecz ujmując środek zaskarżenia jest dopuszczalny w zasadzie tylko od orzeczenia niekorzystnego dla strony, a trudno przyjąć, że oddalenie powództwa w stosunku do pozwanej A. J. (2) jest dla niej niekorzystane. Pozwana też nie wskazała jaki ma interes prawny w zaskarżeniu pkt II wyroku i z tych powodów na mocy art. 370 k.p.c. apelacja podlegała odrzuceniu.

W ocenie Sądu Okręgowego zasadny okazał się zarzut apelacji pozwanych W. J. i J. J., niewłaściwego zastosowania przez Sąd I instancji art. 118 k.c.

Sąd Okręgowy nie podziela stanowiska Sądu Rejonowego, iż do dnia 31 marca 2015 r. pozwani mieli obowiązek realizować limit zakupowy, który był uśredniany przez powoda za okres trwania umowy, a w związku z tym roszczenie z tytułu kary umownej dochodzonej w pozwie mogło powstać najwcześniej z dniem wezwania pozwanych do zapłaty, tj. w dniu 16 kwietnia 2015 r.

W umowie strony bowiem nie oznaczyły terminu spełniania świadczenia z tytułu kar umownych, co oznaczało, że zobowiązanie takie ma charakter bezterminowy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2011 r. III CSK 282/10). Natomiast w myśl art. 120 k.c. jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

Bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę kary umownej zaczyna się więc od dnia, w którym wymagalność mogłaby wystąpić, a zatem dla prawidłowego rozstrzygnięcia sporu wymaga ustalenia, kiedy powód był uprawniony wezwać pozwanego do zapłaty kary umownej w najwcześniejszym możliwym terminie.

Na mocy § 3 umowy pozwani byli zobowiązani do realizowania minimalnych miesięcznych limitów zamówień towaru poprzez zamawianie od powoda nie mniej niż 7 kg kawy miesięcznie. Z kolei na podstawie § 12 ust. 2 powód był uprawniony żądać - w przypadku naruszenia postanowień § 3 umowy - zapłaty kwoty stanowiącej iloczyn: ilości kilogramów brakujących do miesięcznego limitu zakupu, za każdy miesiąc obowiązywania umowy oraz kwoty N, określonej w § 3 umowy. Pozwani mieli więc obowiązek realizacji miesięcznego limitu zakupowego, a za naruszenie tego obowiązku powód był uprawniony do żądania kary umownej.

Jednocześnie Sąd I instancji nie ustalił jak pozwani realizowali miesięczne limity zakupowe i tym samym nie ustalił kiedy i w jakiej wysokości powód był uprawniony do żądania zapłaty kar umownych, które będą się przedawniały według terminów przewidzianych dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Brak ustaleń w tym zakresie uniemożliwił również pozwany sprecyzowanie zarzutu przedawnienia.

Zgodnie z treścią art. 505¹² § 1 k.p.c. jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji uwzględnił powództwo i nie uwzględnił zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego, wskutek uznania, iż roszczenie powoda mogło być dochodzone najwcześniej z dniem wezwania pozwanych do zapłaty. Wobec powyższej konkluzji Sąd Rejonowy zaniechał przeprowadzenia postępowania dowodowego mającego na celu weryfikację realizacji przez pozwanych warunków umowy w zakresie miesięcznych limitów zakupu kawy, a tym samym uprawień powoda do nałożenia na pozwanych kar umownych. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał Sądowi Okręgowemu wystarczających podstaw do zmiany wyroku.

Niezasadny natomiast okazał się podniesiony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z § 11 ust. 2 umowy z dnia 6 maja 2009 r. poprzez dokonanie niewłaściwej wykładni oświadczenia woli stron umowy.

W art. 65 k.c. zostały określone ogólne dyrektywy wykładni mające zastosowanie do wszelkich oświadczeń woli (§ 1) oraz umów (§ 2). Przepis art. 65 § 1 k.c. stanowi o tym, jak „tłumaczyć” oświadczenia woli - ze względu na okoliczności, w których zostało złożone, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Natomiast w umowach należy raczej badać, jaki był zgody zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu (§ 2).

W orzecznictwie na gruncie art. 65 k.c. przyjmuje się tzw. metodę kombinowaną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2007 roku, II CSK 489/06), która zakłada interpretację oświadczeń woli uwzględniającą jednoczesną realizację dwóch wartości: konieczność respektowania woli podmiotu składającego oświadczenie i potrzebę ochrony zaufania osób trzecich do treści złożonego oświadczenia. Stosowanie tej metody składa się z dwóch faz: w pierwszej decydujące znaczenie należy przypisać rzeczywistej woli stron, jeżeli natomiast okaże się, że strony nie przypisywały złożonemu oświadczeniu takiego samego znaczenia, należy przejść do drugiej fazy, w której w sposób obiektywny ustala się właściwe znaczenie oświadczenia, biorąc pod uwagę, jak adresat rozumiał jego sens i jak powinien ten sens rozumieć. W drugiej fazie podstawową dyrektywą wykładni jest przypisanie oświadczeniu sensu, jaki z treścią komunikatu wiązać mógł potencjalny, racjonalny odbiorca.

O wykładni oświadczenia nie rozstrzyga sens przypisywany temu oświadczeniu przez konkretnego odbiorcę. Nie jest możliwe ustalenie, jak odbiorca rzeczywiście zrozumiał oświadczenie; będzie on interpretował oświadczenie w sposób korzystny ze względu na swój interes. Interpretacja ta odbiegać może od treści komunikatu. Oświadczeniu należy nadać sens, jaki nadałby mu typowy odbiorca, znajdujący się w pozycji adresata.

Przepis art. 65 § 2 określa sposób wykładni oświadczeń woli stron umowy w sposób odmienny niż ma to miejsce przy interpretacji tekstu prawnego; w umowach należy przede wszystkim badać zamiar stron i cel umowy, a dopiero w dalszej kolejności ma znaczenie dosłowne jej brzmienie (wyrok SN z 8 czerwca 1999 r., II CKN 379/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 10).

Jednocześnie punktem wyjścia do oceny zgodności umowy z kryteriami wskazanymi w art. 353¹ k.c. powinno być ustalenie treści i celu umowy oraz kreowanego nią stosunku prawnego. Należy przy tym uwzględnić zgodny zamiar stron, treść umowy, w tym związku między jej postanowieniami, okoliczności zawarcia umowy oraz inne czynniki wskazane w art. 65 k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego, prawidłowo przyjął sąd a quo, że umowa z dnia 6 maja 2009 r., zgodnie z § 11 ust. 2, przewidywała możliwość automatycznego wydłużenia okresu jej obowiązywania, chyba że jedna ze stron zawiadomi drugą na piśmie na 30 dni przed jej upływem o woli zakończenia współpracy. Jak słusznie zauważył Sąd Rejonowy o uznawaniu umowy za obowiązującą do dnia 31.03.2015 r. świadczy wzajemna współpraca stron, składane oświadczenia woli, wystawiane faktury VAT, a co najważniejsze udostępnienie przez powoda urządzenia ciśnieniowego do dnia 31.03.2015 r. Jednocześnie cel i treść umowy nie sprzeciwiały się naturze stosunku, ustawie

ani zasadom współżycia społecznego. Skarżący nadto nie wykazali na czym miałyby polegać naruszenie prawa materialnego - art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 353¹ k.c. w powiązaniu z § 11 ust. 2 umowy z dnia 6 maja 2009 r.

Z tych przyczyn w oparciu o art. 505¹² § 1 k.p.c. wyrok w pkt I i III należało uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania celem przeprowadzenia stosownego postępowania dowodowego.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd I instancji uzupełni materiał dowodowy w niezbędnym do oceny sposobu wykonywania przez pozwanych § 3 umowy o współpracy zawartej z powodem w dniu 6.05.2009r. i na tej podstawie rozstrzygnie o żądaniu pozwu. W szczególności Sąd Rejonowy ustali jak pozwani realizowali miesięczne limity zakupowe, a tym samym od kiedy, za jaki okres i w jakiej wysokości powód uprawniony był do żądania kar umownych i stosownie do tych ustaleń rozważy, czy te poszczególne kary uległy przedawnieniu stosownie do terminu przedawnienia przewidzianego dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Zgodnie zaś z art. 108 § 2 k.p.c. Sądowi I instancji pozostawiono także rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.